

SLOVENSKI NAROD.

„Slovenski Narod“ velja:

v Ljubljani na dom dostavljen:

celo leto	K 24—
pol leta	12—
četrt leta	6—
na mesec	2—

v upravnistvu prejeman:

celo leto	K 22—
pol leta	11—
četrt leta	5-50
na mesec	1-90

Izhaja vsak dan svoje izvenredne nedelje in praznika.

Inserati veljajo: peterostopna peti vrsta za enkrat po 14 vln., za dvakrat po 12 vln., za trikrat ali večkrat po 10 vln. Pri večjih insercijah po dogovoru. Upravnistvu naj se pošiljajo naročnine, reklamacije, inserati itd. to je administrativne stvari.

Posamezna številka velja 10 vinarjev.

Na pismena naročila brez istodobne vpslatve naročnine se ne ozira.

„Narodna tiskarna“ telefon št. 85.

„Slovenski Narod“ velja po pošti:

za Avstro-Ogrsko:

celo leto	K 25—
pol leta	13—
četrt leta	6-50
na mesec	2-30

za Nemčijo:

celo leto	K 28—
pol leta	14—
četrt leta	7-00
na mesec	2-30

Vprašanjem glede inseratov se naj priloži za odgovor dopisnica ali znakica. Upravnistvo: Knafljeva ulica št. 5 (spodaj, dvorišče levo), telefon št. 85.

Državni zbor.

Pred katastrofo. — Proračunska debata.

Dunaj, 26. oktobra.

Nemški Nationalverband je danes popoldne odklonil one predloge, ki so jih stavili češki poslanci kot pogoj svojega vstopa v parlamentarno večino. V tej absolutni obliki pomenja sklep nemških poslancev katastrofo, ki po tradicionalnih naukih avstrijskega političnega življenja vedno zadene parlament in skoraj nikdar vlade. Navzlic vsem strastem narodnega in političnega šovinizma, ki jih je zadnje dni tako infernalno izživala zlasti »Neue Freie Presse« — vodilni židovski organ avstrijskih nemških nacionalcev, pa so si Nemci le še ohranili oni kosček politične treznosti in razuma, da uvidevajo potrebo trdne parlamentarne večine, ki je le mogoča v zvezi s primerno rekonstrukcijo kabineta. Morda premišljujejo svarače besede, s katerimi jih je danes opozoril dr. Kramar na velikansko krivdo, ki si jo vale na svojo vest, če s svojo nestrpnostjo prizadevajo avstrijskemu parlamentarizmu novo, težko zacetno rano. Hlapeci absolutizma se sramujejo biti in zato so pristavili svoji odklonitvi čeških zahtev, da so pripravljeni, se pogajati naprej.

S tem svojim sklepom so Nemci prepričali takojšno katastrofo, niso je pa še odvrnili.

Dragoceno je za Čehe in za parlament priznanje, da je treba iskati sredstev in pota, ki vodijo iz kaosa, toda skoraj prevelike so nemške zahteve, ki ustvarjajo zopet enkrat oni nevarni justament, ki je tolikrat zadušil vsa poštena in resna stremeljenja treznih politikov. Nemci nad svojim današnjim sklepom sami niso posebno vzradoščeni in zlasti starejši in izkušenejši parlamentarci ga obžalujejo. Pravijo pa: zakaj je bar. Gautsch sploh začel povpraševati, ali smo zadovoljni, ali ne, zakaj je začel s Čehi dolgotrajne konference ter dan za dnevom gromadil novo sporno gradivo med nas in med nje? Zakaj ni stopil pred jesensko zbornico kratkoma z dvema češkima ministroma, korektnima uradnikoma, proti katerim bi bili mi »v imenu nemškega naroda« slovesno protestirali — pa mirna Bosna . . . Zdi se, da to naziranje ni povsem krivo. Vse politične akcije v parlamentu so vedno otežkočene radi dolgovernih pogajanj — v katere poseže kot odločujoči faktor hujšajoče nemško časopisje, ki zmeša pamet in razum tudi treznejšim nemškim poslancom. V takem položaju je res najvišja modrost, postaviti zbornico pred fait accompli.

Nemški Nationalverband je torej danes raztrgal skoraj vse nitke, ki jih je baron Gautsch s toliko opreznostjo — preveliko skoraj — predel med bodočimi strankami večine.

A komaj jih je pretrgal, že ima pripravljeno novo predivo . . . Za kulisami se že pričenjajo novi pogovori, in nova ugibanja. Poudarja se, da je češka Poljska nie zginele in da je še mogoče najti izhod . . . Parlament da more zdržati še par dni kritično razpoloženje poslednjih dni, v soboto nastopi parlament enotenske počitnice — v tem času naj bi se med Čehi in Nemci ustvaril nekak spoznam zlasti z ozirom na najbolj sporno jezikovno vprašanje, ki bi ga ne bilo rešiti sedaj konkretno, temveč le v obliki resolucije, katera bi poudarjala potrebo ureditve jezikovnih razmer na Češkem. Baron Gautsch pa bi naj med tem demisioniral, si sestavil novi kabinet z dvema češkima ministroma ter tako stopil dne 6. novembra pred zbornico.

Tako ugibajo treznejši nemški politiki, spoznavši vso nevarnost, ki grozi po njihovi krivdi parlamentu.

Ravnokar so zbrani češki poslanci in če smatrajo oni sklep nemškega Nationalverbanda kot to kar je — napovedbo boja — potem je mlada zbornica žrtvovana režimu § 14. Baron Gautsch bi demisioniral in grof Stürgkh bi inavguriral absolutistično dobo. Bodočnost parlamenta pa bi bila izročena viharjem . . . Koncem decembra ugasne provizorni poslovnik in zbornica, ki bi v januarju zborovala po starem poslovnem redu, je že naprej izgubljena.

Češko stališče more biti v tem težavnem trenutku jako enostavno: pripravljeni so vstopiti v večino na podlagi enakopravnosti, ki je baš izražena v njihovih pogojih, če Nemci svojo strast stavijo nad interese države in tudi interese lastnega naroda (kdo kakor le reakcionarstvo ima korist od propadanja parlamentarizma) svobodno jim. Njihova je odgovornost.

Morda se bo v poznih večernih urah dalo pregledati situacijo jasneje, kakor v trenutku, toda ni več dvoma, da se plazi po zbornici danes moreča skrb, ki obupava . . .

Dogodki v zbornici sami so morda razpoloženje na obeh straneh še poosttrili. Kramarjev velepolitičen govor, kateremu tudi največji nasprotniki ne morejo odrekati objektivnosti, je nudil nemškim radikalcem priliko, izjaviti burne prepire in prizore. — Na koncu se je pa radikalce Heine z nečuvnimi psovkami in grožnjami napadal češki narod radi podmokelske češke šole in v tonu pravega pajzelskega agitatorja imenoval češke uradnike na pošti in železnici »Bahn- und Postwenzel«. V najbolj kritičnem trenutku je ta brezvestni hujšak provociral skoraj dejanske spopade! Kako velik je vpliv radikalnih gesel v nemških krogih, pa dokazuje govor posl. Redlicha, moža vseskozi treznega in objektivnega, ki je koncem svojih, sicer stvarnih izjavanj zabredel popolnoma v vodo nemško - šovinističnih fraz.

Jako interesantno je opazovati nastop naših klerikalcev. Kot prvega govornika so poslali v najnovejšo parlamentarno debato nekega in naivnega novince, ki je doma morda dober kmet, v parlamentu pa gotovo ne političen faktor. Za češkim Kramarjem in krščanskim socijalcem Finkom, za slovitiim učenjakom Redlichom je govoril — štajerski Brenčič.

Smo v proračunski debati. Skeptiki pravijo, da njenega konca ne doživimo . . .

V naslednjem kratko parlamentarno poročilo:

Proračunski provizorij.

Prvi govornik dr. Kramar je poudarjal, da je pri sedanjih razmerah parlamentarno ministristvo nemogoče, treba pa je ustvariti nacionalno podlago takemu ministristvu. Če hoče vlada imeti večino in v tej večini Čehe, se ne sme držati samo tega, kar Nemci rečejo. Ali bo avstrijsko uradništvo ruširano, če postane dva Čeha ministra? Nemški uradniki na Češkem niso uradniki avstrijske države, ampak nemških Volksratov. Nemški listi prijavljajo razglase Volksratov, katere službe so izpraznjene. Pri imenovanju sodnikov preskoči vlada Čehe in nastavlja Nemce. Od parlamentarnih ministrov zahtevamo najprej, da so vrli uradniki. Nam ni za to, da bi v dva resorta spravili narodna šovinista, ki bi delala narodno politiko, v drugih resortih pa bi se delala narodna politika proti nam. Sprava na Češkem ne sme biti v zvezi s spremembo ministristva. Nečemo plačila za spravo, pa tudi plačati nečemo ničesar zanjo. Če misli vlada, da more brez nas ustvariti večino, naj izvaja iz tega konsekvence. Nemci nimajo večine v zbornici in morajo hoditi z drugimi narodi. Če računajo na Poljake, sem prepričan, da bodo Poljaki radi hodi-

li z zmernimi Nemci, politike nemških nacionalcev pa ne bodo delali. Zato bi bilo dobro, da se streznijo.

Krščanski socijalec Fink se je zavzemal za delozmožnost parlamenta in premembo opravilnika. Njegova stranka bo glasovala za budgetni provizorij, a to ne sme veljati za zapuščino vladi, glade najetja novih posojil pa si pridržijo svobodne roke.

Češki klerikalec dr. Hruban je dejal, da so sovražniki parlamenta zopet veselji, ker nič naprej ne gre.

Nemec dr. Redlich je vzel v pretres budget in je dokazal, da od vseh dohodkov se za potrebe prebivalstva porabi le 950 milijonov. Država gospodari z deficitom. Povzpel se je potem do trditve, da so Nemci tisti, ki hočejo mir, dr. Kramarjev predlog pa bi uničil državo.

Slovenski klerikalec Brenčič je zabavljaj na orožnike. Politični in sodni uradniki niso zmogni slovenskega jezika. Zahteval je slovensko višjo gimnazijo v Celju in podržavljenje gimnazije v Ptuj.

Koncem se je prišlo do ostre kontroverze, ker je nemški poslanec Heine, ki je sam državni uradnik, rabil psovko »Bahn- und Postwenzel«.

Pododsek za državne nastavitve

Imel včeraj večurno sejo, na kateri je finančni minister Meyer zastopal stališče, da bi časovni avanzma in zvišanje aktivitetnih doklad provzročilo izdatke, ki jih država ne zmaga. Dalje je izjavil, da vlada sedaj neče predložiti službene pragmatike. Minister notranjih del grof Wickenburg je rekel, da je pragmatika v zvezi z upravno reformo. Uradniki se postavljajo na stališče, da imajo z državo delavsko pogodbo in da v državi službi ne vidi-jo nič različnega od privatne službe.

Volilni shod političnega in gospodarskega društva za poljanski okraj.

Pod predsedstvom g. Kozaka se je vršil snodi v gostilni pri Turku v Streliški ulici zelo dobro obiskan shod političnega in gospodarskega društva za poljanski okraj ter je nastopil kot prvi govornik kandidat narodno napredne stranke, tržni nadzornik

Adolf Ribnikar.

Na današnjem shodu imam namen označiti stališče, ki je zavzeman kot kandidat narodno-napredne stranke napram obrtniškem stanu in kakšno je stališče nasprotnega kandidata. Opažamo, da nasprotniki agitirajo s tem, da pravijo, da bo obrtnik lažje se zavzemal za obrtnika in da hočejo dati z izvolitvijo svojega kandidata Rojine obrtnikom nekako predpravo v deželnem zboru. »Slovenec« se je v svoji včerajšnji številki na naravnost čudovit način razkoračil, da gre klerikalni stranki za »blagor« Ljubljane, za nje proevit in mir. Zato se hočem baviti nekoliko z Rojino, ki je lahko dober mizar in dober obrtnik, zaradi tega pa še ni gotovo, da je tudi dober politik in da ima zmognosti in voljo zastopati tudi kako drugo obrt kot samo svojo mizarstvo obrt, še manj pa je gotovo, da bi se lahko potegoval za koristi Ljubljane. Rojina se je v javnem življenju izkazal le v toliko, v kolikor je prišel v poštev kot posvetovalac sedanjega gerenta na magistratu. Njegove zmognosti pa bodo najlože presojali njegovi ožji kolegi, (klici: koritar!) ki ga najbolje poznajo, toda to lahko z mirno vestjo naglašam, da bo Rojina ravno v svojih stanovskih vrstah našel najmanj pristavev. (Odobranje.) Ne-bom se oziral na to komu

in zakaj je delal komu v prilog, konstatiram samo, da so bila takrat, ko je on svetoval na magistratu, oddana vodovodna dela na obrtni šoli v Ljubljani ne ljubljanski firmi, marveč na Dunaj. In ko so Rojino interpellirali, zakaj se je to zgodilo, je odgovoril, da ljubljanski obrtniki tega dela niso zmogni, dasiravno imamo dokaze, da so ljubljanski obrtniki izvršili taka dela v popolno zadovoljnost pri različnih ljubljanskih zavodih točno in brez napak. Ne glede na njegove osebne lastnosti pa moram pripomniti, da je on kot pripadnik klerikalne stranke nezmožen, da kaj stori za obrtniški stan. (Pritrjevanje.) S. L. S. je enako sovražna delavcem, uradnikom, obrtnikom, sploh vsem stanovom, ki ji niso slepo pokorni. Klerikalna stranka vidi edino le samo sebe in se za interese drugih ne zmeni, samo da sede okoli zlate skledice kutarji in klotarice. (Pritrjevanje.) Če se ozremo na delovanje klerikalne stranke kar se tiče obrtniškega stanu, nam kaže njih postopanje napram gostilničarjem jasno njih ljubezen do obrtnikov. Gostilničarska zadruha ima namen povzdigniti gostilničarski stan in ga modernizirati ter naraščajo gostilničarjev zagotoviti boljšo bodočnost. Ravno to zadruha pa preganja deželni odbor. Gostilničarska zadruha je imela že več gostilničarskih tečajev, kar je zelo važno za povzdigo gostilničarske obrti in tujskega prometa ter bi se morala prizadevati vsaka dežela povzdigniti to obrt, vendar je klerikalni deželni odbor odklonil tej zadruhi na njeno zadnjo prošnjo vsako podporo. Vsakemu je tudi znano, kako naši klerikalci preganjajo ravno ta stan in da se je sam ljubljanski škof spraval nanje, kakor da bi hotel cel stan uničiti. (Pritrjevanje.)

Znano je tudi kako je z mizarstvom, katerega reprezentant je kandidat Rojina. Sedaj podpirajo mizarstvo obrt, v kolikor je to všeč Rojini, toda znano je še iz naših shodov povodom občinskih volitev, da so zgotovili vsa mizarstva dela za cerkev na Viču, vse stole in spovednice mizarji, ki niso obrtniki in ne plačujejo davka, franciškani, ki so si v svoj samostan postavili baje celo motor. (Pritrjevanje.)

Videli smo tudi, da so skoro popolnoma ubili knjigovodsko obrt, ki so jo monopolizirali v Katoliški tiskarni. In pekov in mesarjev se spominjajo klerikalci le tedaj, kadar jim kaže nahujskati ljudi zoper ta stanova, da zakrijejo svojo krivdo, ki so si jo nakopali s svojo velegratno politiko. Samo kadar hočejo odvaliti svojo krivdo na druge, poznajo ta stanova. (Splošno odobranje.)

Obrtnik mora težko delati, da preživi sebe in svoje, tudi obrtnik ni tako srečen, da bi bil zavarovan proti izgubam za časa bolezn in prekrbljen za starost, pri tem pa rastejo davki od dne do dne, kar posebno obtežuje obrtniki v Ljubljani.

Svojo posebno ljubezen do obrtniškega stanova so pokazali s tem, na kak način so se skušali polastiti najvažnejše korporacije, trgovske in obrtniške zbornice in morda bo še prilika izpregovoriti na drugem mestu, kak motivi so bili merodajni za klerikalce, ko so skušali dobiti to korporacijo v svoje roke. (Klici: Kregar! Štefe! Fejl!)

Namesto, da bi naša dežela podpirala obrtnike, jim dela konkurenco. Že večkrat sem imel priliko pečati se z obrtnim delom v prisilni delavnici. (Pritrjevanje.) Prisilna delavnica dela našim obrtnikom najhujšo konkurenco ne samo ker dela s cenami močmi ter vsled tega lahko konkurira, marveč tudi zato, ker moramo trpeti vsi, tudi obrtniki, če napravijo prisilna delavnica kak deficit, ter tako morajo obrtniki sami pomagati vzdrževati konkurenco sebi. (Gorčenja.)

Vendar so ustanovili takozvani »Obrtni pospeševalni zavod za Kranjsko.« S tem se sedaj širokoustanjijo, toda ta zavod ni deželen, marveč klerikalno - strankarski v katerem spode obrtnika, če ne trobi v klerikalni rog. Delati bo treba na to, da se tudi tu razmere korenito izpremenijo. (Odobranje.)

Sedaj pa se ozrimo na to, zakaj vse to njih napenjanje. Tako kakor pri obrtniškem stanu je njih cilj dobiti v oblast tudi vse druge stanovce, da jim uničijo samostojnost. Iste cilje zasledujejo, kakor so jih zasledovali na Francoskem in na Španskem in ki so bili za nje končno usodepolni. Na Francoskem se je izvojeval velik boj, čegar konec je bil ločitev cerkve od države. Na Španskem je prišlo skoro do prevrata. Takrat so zagnali klerikalci krik, da je vera v nevarnosti in to store vedno, kadar so njih žepi v nevarnosti. (Veslost in živahno odobranje.) Na Francoskem si je duhovščina, zlasti pa menihi, lastila pravice posvetnjakov. V samostanih so se razvili obrti do velikanskih industrij, ki so menihom na leto nesle milijone in milijone, poleg tega pa so uživali samostani še vse privilegije. Proces je bil enak kakor pri nas. Na eni strani se je cedilo s samostanskimi miz, na drugi strani pa je trkala beda na vrata obrtnika in drugih stanov. Med tem ko je država nakladala obrtnikom davek na davek, so bili samostani davka prosti in zato zmogni za konkurenco. To je šlo tako dolgo, da je bil končno lok prenapet in da so se na Francoskem otrsli tega jarma. To je bil gospodarski in ne verski boj. Nam pa je treba, da smo še ob pravem času pozorni ter da jim prestrizemo pot, da se ne izvrši isti proces, kakor na Francoskem in v Španiji. Draginja in revščina pri nas je posledica istega procesa in to obtežimo posebno pri nas, kjer se izseljuje toliko ljudi v Ameriko in, — če je res, — pobegne 1/3 vojaških obvezancev v tujino, da se odtegne bedi. Samo en stan pri nas dobro izhaja in se množi, to so menihi in duhovščina. Duhovščina se je pomnožila v zadnjih 10 letih za 30%, menihi za 88% med tem ko se je prebivalstvo pomnožilo samo za 3%.

V naše obrtne nadaljevalne šole so pred kratkim upeljali veronauk, menda je to edini slučaj v celi Avstriji, izvenredno morda krščansko-socijalni Dunaj. Povsod drugod so nunenja, da je bolj važno, da se vajenci učo kakega drugega predmeta in da zadostuje za njega veronauk iz ljudske šole in tudi v cerkvi. To je tudi res, in gospodje naj si to zapomnijo ter naj v cerkvah namesto, da se širokoustanjijo v političnih govorih, nee veronauk. (Odobranje.) Toda ali je res tem gospodom toliko na srcu skrb za duše vajencev? Z veronaukom pride v šolo tudi agitator za S. L. S. ki dela na natančno načrtanem programu, da zamori v mladih ljudeh vsak čut samostojnosti, vsak razvoj pameti ter jim vlije hlapčevsko čustvovanje. (Pritrjevanje.)

Naše stališče pa je, da naj se presto in svobodno kakor vsak drugi stan, ki je potreben za človeško družbo, razvije tudi obrtniški stan obenem in poleg trgovskega, delavskega in uradniškega stanu, ter da naj uživa s temi stanovi enake pravice. Prišel bo seveda Rojina in bo rekel: »Jaz sem obrtnik, kaj boste poslušali Ribnikarja, ki vam govori tako samo, da se vam prikupi.« Toda vse mi je življenje kaže, da hinavec nikdar nisem bil in ne bom. Če se petekujem za obrtniški stan, storim to zato, ker so mi razmere v tem stanu vsaj v nekaterih kategorijah dobro znane in gotovo bolje poznam nekatere slabe določbe v naših zakonih, kakor on. Storim pa to tudi iz prepričanja, da je obrtni stan našemu narodu neobhodno potreben, ker vendar ne moremo imeti samih inženirjev in doktorjev. Bodočnost slo-

